

TEİAŞ Özelleştirilmesinin Olası Sonuçları

Elk. Müh. H. Avni Gündüz
EMO İzmir Şubesi 33. Dönem Enerji Komisyonu
havni.gunduz@emo.org.tr

Cumhurbaşkanlığının Resmi Gazete 31530 sayılı basımında bir Cumartesi kararname ile ÖZELLEŞTİRME kapsamına alınmıştır. Bu karar sektörün ilgili kesimleri için şok bir haber olmuştur.

Enerji konusu ülkelerin en kritik ve hassas konularından birisi olup ülkelerin sosyal ve ekonomik yaşamlarının belirlenmesinde en önemli etkidir. İkinci dünya savaşından sonra altyapı yatırımlarının büyük tutarları nedeniyle henüz sermaye de yoğunlaşmadığından emperyalist ülkeler de sosyalist ülkeler de enerji altyapılarını devlet eliyle yapmaya başlamışlardır. Savaş sonrasında getirdiği "soğuk savaş" yılları göreceli olarak halklara sıcak savaş olmayacağı algısıyla rahat nefes aldırırken kapital sahipleri küresel çapta büyümeye başladılar.

Kapital (para) durduğu yerde rahat durmaz. Mutlaka bir şeyler yapmaya iter sahibini. Yeni kar alanları yaratmaya zorlar. 70'li yıllarda ki kömür çağından bol petrol çağına geçildiği dönemin zirvesinde OPEC üyesi Suudi ARAMCO'nun daha fazla kazanmak hırsıyla petrol üretimini kısma kararıyla enerji krizi yaşandı. Sermaye iki farklı yönde fırsat aramaya başladı:

- Yeni enerji kaynakları
- Enerji ticareti

Yeni enerji kaynakları üzerinde aradan geçen 50 yıl boyunca önemli gelişmeler yaşandı. Günümüzde özellikle iklim değişikliği olgusunun dünya üzerindeki etkilerinin çok daha iyi anlaşılması ve CO2 salımlarının

azaltılması çabalarının da etkisiyle Rüzgar, Güneş vb yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji eldesi fizibil olmaya başladı. Yenilenebilir enerjide hedefler artık daha büyük.

Enerji ticareti ise kızkardeşlerin (EXXON, MOBİL, SHELL, TOTAL gibi) tekelinde bazen yeni dünya düzeni adı altında bazen aba altından sopa göstererek çoğu zamanda petrole sahip ülkelerin hükümetlerini kontrol ederek yürütüldü. Düzeni değiştirmeye çalışanların "boyunu vuruldu". Elbette "Demokrasi ve Barış" getirileceği söylemleriyle.

Petrol ve onun üzerinden ticaret savaşları bir yandan devam ederken elektrik üretimi ve tüketimi dünya ölçeğinde önemli rakamlara ulaştı. Büyük miktarda para ortada olunca neler olacağı malum; çoğu ülkede devlet tekelinde olan elektrik sektörü artık özelleştirilip sermayeye devredilmeliydi.

Elektrik enerjisi bildiğimiz gibi ikincil enerji türüdür ve üretildiği anda tüketilmesi gerekmektedir. Doğal tekel olması nedeniyle altyapı devlet tekelinde ve denetiminde idi. Bazı ülkelerde de kamu kooperatifleri şeklinde bir gelişme gösterirken gitmiş büyüyen ve sermayenin gözünü dikeceği boyutları aşan mali yapıları nedeniyle önce İngilterede zamanının Demir Leydi lakaplı Thatcher döneminde elektrikten nasıl para kazanılır yani özelleştirilip çalışmaları başlatıldı. Sekiz yıl kadar süren çalışmaların ardından üretildiği yer ile tüketildiği

yerin ayrıştırılmadığı bu doğal tekel sanal olarak üçe bölündü.

Üretim ayrı şirketler haline dönüştürülecek, iletim şebekesi (onların tanımlarına göre havuz) üretilen enerjiyi alacak ve dağıtım şirketlerine verecektir. Bu şablonda iletim şebekesi özelleştirilmemeden kamu denetiminde kalacaktı çünkü üretim ve dağıtımın stratejik kilit noktası iletim şebekesinin özelleştirilmesi kapitalistleri bile korkutuyordu. Taraflar arasında eşit ve tarafsız davranan ancak kamu yönetimi olabilirdi.

Sayaç, haberleşme ve bilgisayar teknolojileri ve yazılım sektörünün gelişmesiyle birlikte yukarıda belirtilen şablon daha uygulanabilir hale geldi ve bu süreçte elektrik enerjisinin ticarileştirilmesi Dünya Bankası ve yan kuruluşları (IMF, DTÖ vb) yoluyla gelişmekte olan ülkelere de kabul ettirildi.

Elbette söylemler hep aynı kaldı; verimlilik artışı, daha ucuz(!) ve kaliteli enerji temini. Özelleştirilen her tesis aynı gerekçelerle el değiştirdi ve sürekli olarak yeni sahipleriyle el değiştirmekte. Bursa Uludağ EDM'nin Limak tarafından yurt dışında bir firmaya satılacağı haberleri en son örnek. Ne enerjimiz daha kaliteli oldu ne de ucuz. Zarar eden Elektrik şirketlerine ise çeşitli yollarla destek sağlanılmaya devam ediliyor.

Bununla beraber kamunun dışında birilerine verilemeyecek, verilmemesi gereken Güvenlik, Eğitim, Sağlık ve Enerji sektörü benzeri kurumlar var-

dır. Bu sektörler yaşamımızı doğrudan etkilemektedir. Enerji başlı başına çok önemli bir sektördür, yaşamsaldır. Elektrik enerjisi ise iletimi, dağıtımı ve kullanımı açısından vazgeçilemezdir. Enerji yoksunluğu kavramı gelişmiştir ve her yurttaşın enerjiye ulaşımı temel insan hakları arasında kabul edilmektedir.

Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi, dağıtımı teknik temeli yüksek ve işletme-bakım faaliyetleri özel olan bir alandır. Buranın stratejik noktası ise iletim şebekesidir. Çünkü üretimin ve dağıtımın eşzamanlı olmasının sağlanması, enerji kalitesinin sürekliliği (gerilim frekans) ile kısa ve uzun dönem projeksiyonlarının hazırlanması

iletim kısmına aittir. Parçalaya parçalaya elde kalan en stratejik kısım yani TEİAŞ şimdi özelleştirilmeye hazırlanıyor. Söylemler yine aynı olacaktır; daha verimli ve güvenli bir yapıya kavuşturmak.

Ülkemizdeki 31 Mart vakasını (Türkiye'nin bütünüyle karanlıkta kaldığı gün) unutmadık. Yetişmiş ve nitelikli personel eksikliğinin yanı sıra planlamanın önemini EMO bütün yönleriyle kamuoyuyla defalarca paylaştı. Özelleştirilen kamu şirketlerinde neler yaşandı ise burada da benzerlerinin yaşanacağı söylenebilir. Bankalar ticareti ve sanayiye yönlendirir, ülkenin politikasını kendi çıkarları doğrultusunda destekler (fonlama). Sağlık

sektörü, özel sektör uygulamasında hasta yurttaşın çaresizliğinden aşırı kar elde eder. Eğitim gelecek nesilleri şekillendirir, teknoloji üretmeyi sağlar. Enerji sektörü ise doğrudan sanayi, ticaret, ulaşım, güvenlik daha doğrusu tüm yaşamı etkiler. Şimdi çıkıp "bu bir satış olmayacak, sadece bazı hisseler halka arz edilecek, varlık satışı olmayacak, nitelikli elemanlar istihdam edilebilecek vs" denilecektir ancak bırakın TEİAŞ'ın özelleştirilip "daha hızlı, daha kaliteli" hizmet almayı tam tersine üretimden dağıtımına tüm sektör kamucu bakış açısıyla yeniden kamusallaştırılıp düzenlenmelidir.

Son söz: TEİAŞ ÖZELLEŞMEZ!